

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre literatura eròtica a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/tema/erotisme-i-literatura> >

Erotisme i literatura

Josep Maria Morrerres

El *Decameró*, tot i el caràcter llicenciosos d'algunes de les seves narracions, és un clar exemple d'allò que no és la literatura eròtica. Hi podem trobar, certament, un grapat d'històries en què el sexe hi juga un paper rellevant, en què l'amor és entès com a desig sexual i no es concep altra sortida que el ple acompliment. Boccaccio, que es va inventar el realisme literari, en això és fidel al propòsit de retratar la realitat tal com és i hem de creure que els florentins del segle XIV no s'estaven per floritures i anaven al gra directament quan se'ls presentava l'oportunitat. En aquests sentit, Boccaccio va optar pel que podríem anomenar "realisme sexual". Boccaccio es limita a dir: "I van obtenir plaer l'un de l'altra" o bé, a tot estirar: "I aquella nit, encara van obtenir plaer moltes vegades". Home, no, diu el lector afeccionat al gènere, no m'ho plantejés així, recrea-t'hi, digues-me com li descorda el cosset, com fa emergir els pits, com els acarona i, sobretot, explica'm què senten en cada moment, quines sensacions experimenten, com reaccionen. No m'interessa si ho van fer o no, el que vull és ficar-me en la seva pell, viure'n l'experiència, experimentar les seves sensacions. La literatura eròtica renuncia a les el·lipses, es recrea en allò que altres donen per entès.

La referència al *Decameró* ens serveix per desfer el malentès que el tema recurrent de la narrativa eròtica és el sexe. En la narrativa eròtica, el sexe acostuma a aparèixer de forma escadussera, gairebé marginal. Ens referim, òbviament, al sexe real. El "realisme sexual" de Boccaccio s'oposa a la literatura eròtica, l'objecte de la qual són les fantasies sexuals, una recreació irreal i utòpica del que imaginem que podrien ser les relacions sexuals. L'erotisme no pertany al terreny de la realitat, sinó de la fantasia.

D'altra banda, l'erotisme i la literatura han mantingut, al llarg de la història, una relació mútuament enriquidora. Podríem fer una llarga llista d'obres literàries en què l'erotisme juga, en un moment o altre, un paper gens menyspreable, però ens limitarem a esmentar, com a botó de mostra, els *Lais* de Maria de França, amaratats d'un erotisme subtil, i el *Tirant lo Blanc*, que conté episodis en què l'autor es recrea en la descripció sensual. L'erotisme forma part de la cultura i impregna l'existència humana i, per tant, no podria haver estat deixat de banda per la literatura. Ningú no nega aquesta profitosa relació entre erotisme i literatura, ara bé, el problema es presenta quan l'erotisme esdevé un gènere literari, quan l'erotisme deixa de ser un ingredient més de la ficció i es converteix en l'eix central de la narració. Tradicionalment -i encara avui dia- la narrativa eròtica ha estat considerada un subgènere, un producte editorial espuri que cal contemplar amb certa commiseració, sinó amb franca hostilitat, i que, en qualsevol cas, és lícit qüestionar-li qualsevol valor literari.

Aquesta manca de prestigi literari del gènere ve de lluny i es fa palesa tant en l'actitud dels lectors com en la dels propis autors. No ens hauria de sorprendre que els lectors se n'amaguin o justifiquin amb peregrines raons la seva afecció al gènere si molts dels autors que s'hi han endinsat ho han fet ocultant la seva identitat darrera d'un pseudònim o, de vegades, apostatant de l'obra i negant la seva autoria. Aquesta manca de prestigi ha servit per desqualificar, d'entrada, obres que en el seu moment podien resultar incòmodes, sense necessitat de valorar els seus mèrits. Si pensem que en el seu temps, una novel·la tan púdica com *L'amant de Lady Chatterley*, de D.H. Lawrence va passar per una novel·la eròtica -o, per posar un exemple més nostrat, el cas de *Judita*, de C.A. Jordana, que va merèixer el mateix qualificatiu-, i ho comparem amb el contingut eròtic de qualsevol novel·la actual, veiem que l'erotització de la literatura ha corregut paral·lela a l'erotització de la societat o al progressiu abandonament d'actituds hipòcrites respecte el sexe.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre literatura eròtica a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/tema/erotisme-i-literatura> >

Una clara mostra d'aquesta malfiança envers el gènere la podem trobar en el cas de [Manuel de Pedrolo](#). Manuel de Pedrolo és un cas singular en la literatura catalana, perquè a través de la seva vasta obra sembla voler explorar tots els gèneres i tots els registres. Ara bé, si la sensualitat i l'erotisme estan presents en totes les seves novel·les, la seva incursió en el gènere eròtic es fa de manera vergonyant. *Obres públiques* apareixerà postumament i d'*Els quaderns d'en Marc*, que li ha estat generalment atribuïda, mai no en va confirmar l'autoria.

Ara bé, podríem plantejar-nos a partir de quin moment, una novel·la amb un alt contingut eròtic deixa de ser una novel·la sense més, sense cap adscripció genèrica, per esdevenir una novel·la eròtica. Quantes escenes eròtiques ha de contenir una narració per esdevenir eròtica? Potser ho hauríem de plantejar d'una altra manera: fins a quin grau d'erotisme pot arribar una narració per escapar al qualificatiu d'eròtic? Podríem pensar, per exemple, en *Gabriela, clavo i canela*, de Jorge Amado que, tot i estar amarada d'un tòrrid aire de sensualitat, ningú no ha pensat a encabir-la dins del gènere eròtic. Tampoc *El sol de la tarda*, de Robert Saladrigas, o *Titànic*, de Vicenç Villatoro, posem per cas, han estat considerades novel·les eròtiques tot i que comparteixen la imaginatgeria i el to. Això em fa pensar que no es tracta d'una qüestió quantitativa, sinó d'una intenció, d'una voluntat, d'allò que es proposa l'autor.

Què és la narrativa eròtica, doncs? Com a primera aproximació, podríem definir la literatura eròtica com aquella que té el propòsit declarat d'excitar el lector, de subministrar-li tot un seguit d'imatges que tinguin la virtut de desvetllar la seva libido. Si qualsevol obra literària suposa un pacte amb el lector, quan aquesta obra pertany a un gènere aquest pacte és explícit. El lector sap què hi trobarà, el que no sap és com ho trobarà; el repte per a l'autor de gènere és sorprendre el lector sense frustrar les seves expectatives. La narrativa eròtica és un joc de seducció. El lector hi ha d'entrar, s'ha de mostrar disposat a deixar-se excitar per les imatges que li ofereix el text. En la narrativa eròtica hi cap tot, des de la reflexió filosòfica a la paròdia moral, des de la novel·la històrica a la novel·la negra, des de textos lírics a textos escatològics.

Si deixem de banda els precedents clàssics, de Safo i Marcial, que són una altra cosa, podem dir que la narrativa eròtica moderna s'inicia amb Sade, el diví marquès. En Sade trobem ja tots els trets que, d'una manera o una altra, caracteritzen la narrativa eròtica: les dones són excepcionalment belles i els homes estan excepcionalment dotats, tots ells tenen una excel·lent disposició pel que fa a la recerca del plaer i una absoluta manca d'inhibicions. Sembla que l'imperatiu de la narrativa eròtica sigui el d'explorar totes les possibilitats de plaer, fins i tot aquells més inversemblants. Sovint, l'afany transgressor i provocador inherent a la narrativa eròtica ha fet que aquesta s'esllavissés cap el camp de les perversions. Com a reacció contra una estretor moral que s'escandalitzava davant de les conductes més naturals i convertia en pecaminós tot el que fos sensual, s'obre la porta a tota mena de pràctiques aberrants: el sado-masoquisme, la coprofàgia, la necrofilia, etc. D'altra banda, la primacia del cos sobre l'esperit condueix a una sexualitat sense afectes, mancada d'amor però també de gelosies o sentiments de culpabilitat.

Arribats a aquest punt, potser ens hauríem de preguntar què és el que resulta eròtic. Eròtic és tot allò que ens desvetlla el desig. Un cos bell és eròtic, un gest sensual és eròtic, una mirada incitant és eròtica. Podríem establir, doncs, un erotisme anatòmic, que es basa en la descripció del cos, un erotisme del comportament, que es basa en el relat d'actes sexuals i un erotisme anímic, que es basa en la descripció dels estats d'ànim dels protagonistes. Dins de la narrativa eròtica trobem aquest tres tipus d'erotisme i, sovint, una barreja de tots tres; en el seu propòsit d'excitar el lector, cada autor adopta l'estratègia que li sembla més adient.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre literatura eròtica a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/tema/erotisme-i-literatura> >

Al llarg de la història, la intenció de la narrativa eròtica ha estat diferent. Sade, per exemple, parodia la novel·la filosòfica i moral; els surrealistes hi van veure un mitjà d'exploració de les pulsions inconfessables de l'ésser humà; George Bataille a *Història de l'ull* i Guillaume Apollinaire a *Les onze mil verges* ens ofereixen un panorama de depravacions delirants; per a Henry Miller, el sexe és la darrera trinxera enfront del nihilisme.

La crítica més comuna que es fa a la narrativa eròtica és el seu caràcter previsible, sembla que sempre s'ha d'anar a parar al mateix lloc. Això és cert, la narrativa eròtica és un gènere i tots els gèneres tenen les seves servituds. Com en tots els gèneres, hi ha obres més reeixides que altres, obres bones i obres francament dolentes, i són les obres bones les que ens demostren que les servituds del gènere no són un obstacle sinó un estímul a l'originalitat literària.

A banda de la riquesa de l'imaginari eròtic, que se li suposa, un dels reptes fonamentals a què s'enfronta l'autor de narrativa eròtica és el del llenguatge. El camp semàntic de la sexualitat passa sense transició de l'asèptica terminologia anatòmica a les expressions barroeres. L'autor ha de crear un llenguatge propi, ha de trobar noves maneres de dir que siguin alhora originals i suggeridores.

A casa nostra, la narrativa eròtica contemporània va lligada a la col·lecció i al premi La Sonrisa Vertical, de Tusquets Editores. És un fet notable que, des dels seus inicis, el premi La Sonrisa Vertical estigui obert a obres escrites en qualsevol de les llengües que es parlen a l'Estat espanyol, cosa que va permetre que el 1979 el guanyés el col·lectiu Ofèlia Dracs, amb l'obra *Deu pometes té el pomer* (posteriorment, també obtingué el premi l'autor català Andreu Martín, amb una obra en castellà). La publicació de *Deu pometes té el pomer* (i les seves successives reedicions) esdevé emblemàtica pel que significa de normalització del gènere. En la manera de fer d'Ofèlia Dracs trobem ja alguns dels trets que caracteritzaran l'erotisme de casa nostra: el recurs a situacions quotidianes, el distanciament humorístic, la creació d'una llengua eròtica pròpia...

Durant els anys vuitanta i començaments dels noranta es produeix un autèntic esclat de la narrativa eròtica catalana. L'editorial La Magrana inicia la col·lecció La Marrana, on es publiquen en català des dels clàssics del gènere a les últimes novetats europees, i l'editorial Pòrtic crea la col·lecció La Piga i convoca un premi amb el mateix nom. Autors com Valerià Pujol, [Lluís-Anton Baulenas](#), Rafael Vallbona, Octavi Egea, Josep Bras, Lali Cistaré o l'argentí Dante Bertini, entre d'altres, van mostrar les diverses maneres d'entendre la narrativa eròtica. D'altra banda, les escriptores incorporen el punt de vista femení al gènere, amb aportacions tan significatives com les de [Carme Riera](#), amb *Epitelis tendríssims*, o Maria Jaén, que amb *Amorrada al piló* fa una autèntica entrada de cavall sicilià en la literatura catalana.

D'aquesta efervescència, a part del premi La Sonrisa Vertical, que es manté, l'únic que subsisteix en llengua catalana en l'actualitat és el Premi de Narrativa Eròtica La Vall d'Albaida, al País Valencià, que es convoca des de 1993 i que publica l'editorial Bromera. L'erotisme valencià, del qual els seus exponents podrien ser Josep-Lluís Seguí i Manuel Joan i Arinyó, s'ha vist també enriquit amb altres noms com Miquel Fañanàs, Joaquim G. Caturla, Ramon Catafau, Joan Olivares, Antoni Torreño o Vicent Pallarès.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre literatura eròtica a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/tema/erotisme-i-literatura> >

Biobibliografia

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

<http://cataleg.bnc.cat/>

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://www.gencat.net/slp/vtls24/catalan/index.html>

 WEB: Articles sobre la temàtica (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=erotisme&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+llengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris

Crítica

 WEB: "El plaer passa pel verb"

Text de Mercè Molist sobre l'erotisme i la literatura en una pàgina personal amb mostres i vocabulari.
<http://ww2.grn.es/merce/95-98/sex.html>

 WEB: Josep Maria Morrerres

Pàgina sobre aquest escriptor, guanyador del premi de novel·la eròtica La Vall d'Albaida l'any 1994 i el 2002.

<http://www.escriptors.cat/autors/morreresjm>

 WEB: Josep Lluís Seguí

Pàgina sobre aquest escriptor, guanyador del premi de novel·la eròtica La Sonrisa Vertical l'any 1978.

<http://www.escriptors.cat/autors/elsegui>

 WEB: L'erotisme a la poesia de Ferrater

Article de Montserrat Roser a la revista digital JOCS (2000).

<http://www.uoc.edu/jocs/3/articles/ferrata2/>

 WEB: "La pornografia i l'erotisme en relació amb la literatura"

Des de l'assignatura de la UOC *Temes de literatura universal*, l'alumne Josep M. Àlvarez Jové fa un exercici d'elaboració d'una categoria interpretativa.

<http://www.hermeneia.net/exemples/pornotemes/index.htm>

 WEB: Curs sobre l'erotisme a la literatura

La Universitat de Lleida va organitzar l'any 2001 el curs "L'erotisme i la sensualitat en la literatura".

<http://web.udl.cat/Noticies/actualitat/historic/01022001.html>

 WEB: Domina

Pàgina personal força peculiar.

<http://www.terra.es/personal/nihil-x/nihilv2/>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre literatura eròtica a lletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <http://lletra.uoc.edu/ca/tema/erotisme-i-literatura> >